

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETİM
ELEMENLARINI ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ
İLİŞKİLERİ, SINIF-İÇİ ÖĞRETME DAVRANIŞLARI, SINIF
YÖNETİMİ VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ BOYUTLARINDA
DEĞERLENDİRMELERİ*

Doç.Dr.Kamile AÇIKGÖZ
Dokuz Eylül Üniversitesi
Buca Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

ÖZET

Bu araştırmanın amacı üniversite öğretim elemanlarının öğretmen-öğrenci ilişkileri, Sınıf Yönetimi, Sınıf İçi Öğretmen Davranışları ve Kişilik Özellikleri açısından nasıl değerlendirildiğini saptamak ve bu boyutlardaki öğrenci değerlendirmeleri ile öğrencinin cinsiyeti, sınıf düzeyi ve başarı durumu; öğretim elemanının cinsiyeti, konu alanı ve ünvanı arasındaki ilişkileri incelemektir.

Araştırmaya tabakalama yöntemiyle seçilen 873 üniversite öğrencisi katılmıştır.

Araştırma verileri Geçerlik ve Güvenirliği araştırmacı tarafından kanıtlanmış olan Öğretmene İlişkin Öğrenci Algıları Ölçeği ile toplanmıştır.

Veri analizinde Yüzde, Ortalama, Standart Kayma, Varyans Analizi ve t-testi uygulanmıştır.

Veri analizi sonucu ulaşılan başlıca sonuçlar şunlardır:

1-Öğrenciler öğretim elemanlarını genel olarak "orta" düzeyde değerlendirmektedirler. Öğretim elemanlarının öğrenciler tarafından "çok iyi" olarak değerlendirilen davranışı yoktur.

2-Öğrenciler kendi cümleleriyle yaptıkları değerlendirmede öğretim elemanları hakkında olumsuz görüş bildirmişler; öğretim elemanlarını öğretmen-öğrenci ilişkileri, ders işleme, not verme ve konu alanındaki yeterlilik açısından eleştirmişlerdir.

3-Öğrenci değerlendirmeleri öğrencinin cinsiyetine, öğrencinin başarı durumuna, öğretim elemanının konu alanına ve ünvanına göre önemli farklılıklar göstermektedir.

*Bu makalenin hazırlanmasında Üniversite Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarını Değerlendirmesi adlı araştırma raporu temel alınmıştır.

4-Öğrenci değerlendirmeleri öğretim elemanının cinsiyetine göre -KÖ dışında ve ÖÖİ dışında- sınıf düzeyine göre önemli farklılıklar göstermemektedir.

SUMMARY

The purpose of the present research is to find out how students evaluate faculty with regard to teacher-student relationships, classroom management, classroom teaching behaviours and personality traits, and to investigate relationships between and among student evaluations and students' gender, grade and achievement level, teachers' gender, subject matter and title.

873 subjects selected by stratified random method have participated in the research.

Scale of Student Perceptions about Teacher-a valid and reliable instrument developed by the researcher- was administered to gather data:

Percentage, Mean, Standart Deviation, Analysis of Variance and t-test were employed to analyse data.

Major findings are:

1-Student generally perceive teaching staff as "average". No behaviours are rated as "very good".

2-While evaluating with their own words students explained negative views about teaching staff and criticized them in the dimensions of teacher- students relationships, exploiting a lesson, scoring and subject matter knowledge.

3-No significant differences were observed (a) between evaluations of girls and boys (b) between evaluations about male and female teachers-except personality traits- and (c) among evaluations of students from different grade levels except teacher student relationships.

4.Student evaluations differ significantly according to their achievement level, subject matter and faculty's title.

Eğitimsel amaçların gerçekleşmesi büyük ölçüde öğrenme-öğretme süreçlerinin etkililiğine öğrenme-öğretme süreçlerinin etkililiği ise büyük ölçüde, öğretmene ve onun öğretme ortamında gerçekleştirdiklerine bağlıdır. Öğretmen ders malzemeleri, öğrenci, program vb. öğelerin etkileşimini sağlayarak öğrencilerin öğrenmesine yardımcı olmaya çalışır. Kuşkusuz, bu öğeler de öğretimin etkililiğini etkiler, ancak temelde belirleyici bu öğelerin nasıl kullanıldığı ve öğrenme ortamının nasıl düzenlendiğidir. Bu nedenle öğretmenin öğretim sürecindeki rolü özel bir önem taşımaktadır.

Öğretmenin öğretim sistemindeki önemi öğretmen değerlendirmenin -öğretmenlerin etkili öğretmen özelliklerine ve davranışlarına sahip olma ve eğitimsel amaçları gerçekleştirme derecesinin saptanması süreci- önemini de artırmaktadır. Öğretmen değerlendirme öğretmen hakkında yükselme, ödül,

işe alma, işten çıkarma vb. kararların alınmasında (düzey belirleme) kullanılabilmesi gibi öğretmenin ve okulların geliştirilmesi ile ilgili kararların alınmasında (biçimlendirici) da kullanılabilir. Nitekim öğretmen değerlendirmenin başarılı okullarda yer alan temel etkinliklerden olduğu ortaya çıkarılmıştır (Ysseldyke, Samuels ve Christenson, 1988).

İlgili literatür incelendiğinde öğretmen değerlendirmenin temellerinin yüzyıl öncesine dayandığı görülmektedir. Ancak, öğretmen değerlendirme son 20 yıldır özel bir önem kazanmıştır. Eğitimsel çalışmaların odak noktası finansman program vb. geniş konulardan sınıf-içi öğretim ve öğretmenin niteliklerine kaymıştır. Bu kayış öğretmeni değerlendirme ve öğretmen değerlendirmede kullanılacak sistemlerin yetiştirilmesine olan ilgiyi yeniden canlandırmıştır (Darling-Hammond, Wise ve Pease, 1983).

Öğretmen değerlendirmenin okulların gelişimine katkıda bulunabilmesi için uygun değerlendirme yollarının işe koşulması gerekmektedir. Öğretmen değerlendirmenin uygun bir biçimde yapılmaması okullara yarardan çok zarar verecektir. Bu noktada öğretmen değerlendirmede başvurulan başlıca yollara kısaca değinmekte yarar görülmektedir.

BAŞLICA ÖĞRETMEN DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARI

Dolaysız Gözlem: Öğretmen değerlendirmede kullanılan en eski yaklaşımlardan biridir. Bir gözlemcinin (denetmen, araştırmacı, yönetici ya da bir başka öğretmen olabilir) öğretim ortamını doğrudan gözleyerek öğretmen hakkında bilgi toplanması ve bu bilgilerin değerlendirilmesi sürecidir. Dolaysız gözlemin sınıf ortamının yapaylaşması, gözlemcinin beklentilerinin gözlemi etkilemesi ya da gözlemcinin öğretmen etkililiği dışında bazı etkenlerin etkisinde kalma olasılığı gibi sakıncaları vardır.

Dolaylı Gözlem: Öğretmenin sınıf içinde gözlenerek değil; ders planı, sınıf atmosferi, öğrenci başarısı vb. değişkenlere ya da öğretmen yeterliliğini ölçen sınavların sonuçlarına bakılarak değerlendirilmesidir. Bu yaklaşımın sakıncası öğretmenin ders planı vb. değişkenler açısından iyi olmasının sınıfta da iyi olacağını garantilememesidir.

Kendi Kendini Değerlendirme: Öğretmen kendi davranışlarını gözleyerek ya da öğrenci, öğretmen arkadaşları vb. ilgililerin görüşlerinden yararlanarak kendi öğretmenlik becerilerini kendisi değerlendirebilir. Bu amaçla geliştirilmiş birçok ölçek vardır. Kendi kendini değerlendirme öğretmenin nesnel davranması koşuluyla öğretmenin güçlü ve zayıf yanlarının farkına varmasını sağlar ve gelişimine olumlu katkılar yapar. Ancak nesnelliği sağlamak güçtür. Nitekim araştırmalar bu değerlendirme yaklaşımının öğretmende fazla değişikliğe yol açmadığını öğretmenlerin yüzeysel değerlendirme yaptığını ve kendilerine fazla puan verdiklerini göstermektedir (McNeil ve Popham, 1973: 231-232).

Öğrenci Gelişimine Bakarak Yapılan Değerlendirme: Öğrencinin öğretim sürecinin başındaki sonundaki durumu karşılaştırılır ve eğer öğrencinin geliştiği saptanırsa bunu öğretmenin gerçekleştirdiği varsayılır. Ancak bu varsayım yanlıcı olabilir, çünkü öğrenci gelişimi öğretmen dışında bazı etkenlerin ürünü olabilir.

Öğrenci Değerlendirmeleri: Son otuz yıldır üzerinde en çok durulan öğretmen değerlendirme yaklaşımlarından biridir. Genellikle öğrenci görüşlerinin taranmasına elverişli ölçekler kullanılmaktadır. Bazı ülkelerde özellikle üniversite düzeyinde öğretim elemanlarının yükseltilmesi ödüllendirilmesi vb.

kararların alınmasında öğrenci değerlendirmelerine başvurulmaktadır. Son yıllarda birçok araştırmada öğrenci değerlendirmelerinin (a) çok yönlü; (b) güvenilir ve kararlı; (c) okutulan kursun değil öğretmenin fonksiyonu; (d) etkili öğretmenin başka göstergelerine göre daha geçerli; (e) fazla etki altında kalmayan; (f) öğretim elemanları, öğrenciler, yöneticiler ve diğer ilgililer tarafından yararlı bulunan bir yaklaşım olduğu saptanmıştır (Marsh, 1987).

Öğrenci değerlendirmeleri yaklaşımının verimli olabilmesi için geçerli ve güvenilir ölçme araçlarının kullanılmasına özen gösterilmelidir.

Öğrenci değerlendirmelerine daha doğrusu öğrenci değerlendirmelerinin önemli kararlarda kullanılmasına itiraz edenler olsa bile bunun nedeni öğrenci değerlendirmelerinin uygun bir biçimde yapılması koşuluyla geçerli ve güvenilir sonuçlar verdiğini gösteren araştırmaların bilinmiyor olmasıdır (Theall ve Franklin, 1990).

Aslında en iyisi öğretmen değerlendirmede mümkün olduğu kadar çok çeşitli yaklaşımın işe koşulması; okul, sınıf büyüklüğü, programlar vb. çevresel etkenlerin de dikkate alınmasıyla hazırlanacak öğretmen değerlendirme programlarının uygulanmasıdır.

ÜLKEMİZDE ÖĞRETMEN DEĞERLENDİRME

Literatürde öğretmen değerlendirme ile ilgili önemli bir birikimin oluşmasına (örneğin; Darling-Hammond, 1986; Darling-Hammond, Wise ve Pease, 1983; Marsh, 1983; Marsh, 1987; Milmann ve Darling-Hammond-1990; Theall ve Franklin, 1990) karşın bizim ülkemizde öğretmen değerlendirmenin dikkati çeken ancak yeterince araştırılmamış bir konu olduğu söylenebilir.

Ülkemizde öğretmen değerlendirme ile ilgili olarak ulaşabilen araştırmaların ilki Ertürk (1970) tarafından Ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Daha sonraki yıllarda Küçükahmet'in (1976) Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerine kendi kendini değerlendirme yaklaşımının uygulandığı; Fidan'ın (1986) 1978-79 öğretim yılında ilkökul Öğretmenlerinin Fen Bilgisi Derslerinde uyguladıkları etkinliklerin kendileri ve öğrenciler tarafından değerlendirildiği çalışmalar dikkati çekmektedir.

Hem "öğretmenlerin kendi kendilerini değerlendirmesi" hem de "öğrenci değerlendirmesi" yaklaşımlarının işe koşulduğu bir başka araştırma Eğitim Fakülteleri öğretim elemanları üzerinde gerçekleştirilmiştir (Kavak, 1986). Eğitim Fakültesi öğretim elemanlarının sınıf-içi öğretme davranışlarına ilişkin öğrenci değerlendirmelerini inceleyen, bir başka araştırmacı da Bilen'dir (1989).

Öğretim elemanlarının sınıf-içi öğretme davranışlarının "yapılandırılmış dolaysız gözlem" yoluyla incelendiği ulaşılabilen ilk araştırma Açıköz ve Ün'e (1984); diğeri ise Battal'a (1988) aittir. Bu iki araştırmanın farkı, ilkinde evreni Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi (Eğitim, Edebiyat ve İktisat Fakülteleri), ikincisinde ise Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi öğretim elemanlarının oluşturmasıdır.

Ülkemizde "dolaylı gözlem" yaklaşımının kullanıldığı öğretmen değerlendirme çalışmaları da vardır. Bunlardan ilki liselerdeki sınıf atmosferi (Açıköz, 1988b ve Açıköz, 1990b); ikincisi üniversitelerdeki sınıf atmosferi (Gömlüksiz, 1988); üçüncüsü ise liselerdeki öğretmen-öğrenci ilişkileri üzerinedir (Kılıççı, 1989).

Yukarıda sözü edilen araştırmalar incelendiğinde ülkemizdeki öğretmen değerlendirme çalışmalarının Eğitim Fakülteleri öğretim elemanları üzerinde yoğunlaştığı göze çarpmaktadır. Ayrıca araştırmaların kullanılan veri toplama araçları, değerlendirme boyutları ve işe koşulan öğretmen değerlendirme yaklaşımları açısından çeşitlilik gösterdikleri görülmektedir. Dikkati çeken bir başka nokta ise bu çalışmaların tümünün düzey belirleme çalışması olmasıdır. Bu bağlamda elde edilen sonuçlar gözden geçirildiğinde genel olarak öğretmen etkinliğinin yeterli düzeyde olmadığı sonucu çıkarılabilir. Ayrıca bu araştırmaların başlangıç niteliğinde olduğu ve öğretmen değerlendirme çalışmalarının çok yönlü olarak sürdürülmesinde yarar görüldüğü söylenebilir. Zaten genelde öğrenme ve öğretmenin, özde öğretmen değerlendirmenin son derece karmaşık süreçler olması nedeniyle bu alandaki araştırmaların sonunun gelmesi beklenemez.

ARAşTIRMANIN AMACI

Yukarıdaki düşüncelerden hareketle bu araştırmada üniversite öğrencilerinin öğretim elemanlarının öğretmen-öğrenci ilişkileri, sınıf-içi öğretim davranışları, sınıf yönetimi ve kişilik özellikleri ile ilgili değerlendirmelerinin saptanması ve bu değerlendirmeler ile öğrencinin cinsiyeti, sınıf düzeyi ve başarı durumu; öğretim elemanının bölümü, cinsiyeti ve ünvanı arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bir başka deyişle araştırmada şu problemlere çözüm aranmıştır:

1-Üniversite öğrencileri öğretim elemanlarını (a) öğrenci-öğretmen ilişkileri, (b) sınıf içi-öğretim davranışları, (c) sınıf yönetimi ve (d) kişilik özellikleri açısından nasıl değerlendirilmektedir?

2-Öğrenci değerlendirmeleri öğrencinin cinsiyetine göre önemli farklılıklar göstermekte midir?

3-Öğrenci değerlendirmeleri öğrencinin sınıf düzeyine göre önemli farklılıklar göstermekte midir?

4-Öğrenci değerlendirmeleri öğrencinin başarı durumuna göre önemli farklılıklar göstermekte midir?

5-Öğrenci değerlendirmeleri öğretim elemanının cinsiyetine göre önemli farklılıklar göstermekte midir?

6-Öğrenci değerlendirmeleri öğretim elemanının konu alanına göre önemli farklılıklar göstermekte midir?

7-Öğrenci değerlendirmeleri öğretim elemanlarının ünvanına göre önemli farklılıklar göstermekte midir?

VERİ TOPLAMA ARACI

Bu araştırmada veriler Öğretmene İlişkin Öğrenci Algıları Ölçeği (ÖİÖAÖ) ile toplanmıştır. ÖİÖAÖ araştırıcı tarafından geliştirilmiş (Açıköz, 1990) olup 35'i olumlu 35'i olumsuz olmak üzere toplam 70 Likert tipi maddeden ve bir açık uçlu sorudan oluşan bir ölçektir. ÖİÖAÖ içinde

(a) Öğretmen-Öğrenci İlişkileri, ÖÖİ (b) Sınıf-içi Öğrenme Davranışları (SÖD) (c) Sınıf Yönetimi ve (SY) (d) Kişilik Özellikleri (KÖ) alt ölçekleri bulunmaktadır.

ÖİÖAÖ'nde yer alan maddelerin madde-ölçek korelasyonları ve t-değeri şeklindeki ayrıntılıları, iki uygulama güvenirliği ve Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları ile farklı sınıfları ayırtetme anlamındaki ayırtetme geçerliği ile ilgili F değerleri Tablo 1'de özetlenmiştir. Tablo 1'de yer alan rakamlardan da anlaşılacağı gibi, ÖİÖAÖ'nde yer alan alt ölçeklerin geçerlik ve güvenirlikleri yeterli düzeydedir.

TABLO 1

ÖİÖAÖ'nde Yer Alan Alt Ölçeklerle İlgili Madde-Ölçek Korelasyonları, t-değerleri, İki Uygulama Güvenirliği, Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları ve Geçerlikle İlgili F Değerleri

Ölçekler	Madde-Ölçek Korelasyonu		t-değeri		İki Uygulama Güvenirliği	Alfa Güvenirlik Katsayısı	F Değerleri
	En düş.	En yük.	En Düşük	En Yüksek			
ÖÖİ	.34	.84	45.89	58.42	.90	.92	40.70
SİÖD	.16	.72	45.55	50.86	.87	.87	8.10
SY	.23	.62	45.72	49.06	.64	.90	9.00
KÖ	.31	.79	45.72	55.42	.81	.91	25.61

VERİ TOPLAMA

Bu araştırmanın verileri 1989-90 Bahar Dönemi'nde toplanmıştır. Veri toplama aracı örnekleme giren sınıflarda o saatte sınıfta bulunan öğrencilere uygulanmıştır. Verilerin geçerlik ve güvenirliğinin zedelenmemesi için ders sorumlularının (başlangıçta düzenin sağlanmasından sonra) sınıf dışında bulunması sağlanmıştır. Veri toplama sırasında öğrenciler önce anket doldurmayı istemediklerini belirtmelerine karşın araştırmanın amacını ve ölçeğin bir öğretmeni değerlendirmede kullanılacak bir ölçek olduğunu öğrenince aracı büyük bir ilgiyle doldurdıkları gözlenmiştir. bu durum verilerin geçerliği ve güvenirliği açısından dikkat çekicidir.

BULGULAR VE YORUM

Öğretim Elemanlarının ÖİÖAÖ'deki Özellikleri Taşıma Derecesi

Bu araştırmanın ilk alt problemi öğretim elemanlarının ÖİÖAÖ içinde yer alan özellikleri ne derece taşıdığı ya da davranışları ne derece gösterdiği ile ilgilidir. Bunu saptayabilmek için her maddeyle ilgili her seçeneğe ilişkin yüzdeler, genel olarak her maddenin gösterilme yüzdesi (Genel Yüzde) ve Madde Ortalaması hesaplanmıştır ve sonuçta elde edilen maddeler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2'de yer alan bulgular incelendiğinde; ÖÖİ boyutunda en çok gösterilen davranışın "öğrencilerin soru sormasına düşüncelerini söylemesine izin verme" davranışı olduğu (% 80) en az

gösterilen davranışın ise "öğrenciyle ilgili kararlarda öğrencilerin görüşlerini (oylama vb. yollarla) alma" davranışdır (% 55). Öğrenciler ÖÖİ boyutunda yer alan davranış ya da özellikler açısından öğretim elemanlarını "orta" ya da "iyi" düzeyde görmektedirler.

SY, SIÖD ve KÖ boyutlarında da benzer bir dağılım göze çarpmaktadır. SY boyutuyla ilgili "öğrencilerin bazı küçük hatalarını görmezden gelme", SIÖD boyutuyla ilgili "görsel-ışitsel araç kullanma" ve "dersi akıcı bir biçimde işleme" ile KÖ boyutundaki "mizah duygusunun gelişmişliği" en az gözlenen özellikler arasındadır. SY boyutundaki "sınıfta bağırıp çağırma", SIÖD boyutundaki "ne yaptığının farkında olma" ile KÖ boyutundaki "titizlik" ve "düzenlilik" en çok gözlenen ya da öğretim elemanlarının "iyi" olarak değerlendirildikleri özelliklerdir.

TABLO 2

Öğretim Elemanlarının ÖİÖAÖ'deki Maddelere Göre Değerlendirilmesi (% ve $\bar{X}$)

Ölçek	Mad. No:	Maddeler (Kısaltılmış)	SEÇENEKLER (%)					Genel (%)Yüzde	Madde Ortalaması
			1	2	3	4	5		
Ö Ö İ	1	Öğrenciye dostça davranma	17	12	16	34	21	65	3.28
	5	öğrenciye güven verme	23	17	19	27	14	58	2.90
	8	öğrenci sorunlarıyla ilgilenme	12	20	19	23	26	66	3.29
	12	öğrenciyi sevme	16	09	24	31	20	66	3.29
	16	öğrenciyi tehdit etmeme	10	16	12	21	40	73	3.64
	21	öğrencilerin soru sormasına izin verme	07	09	10	26	49	80	4.00
	26	öğrenciye saygılı davranma	13	10	19	36	22	69	3.45
	31	notu silah olarak kullanmama	14	14	14	21	37	71	3.53
	35	Öğrenciler arasında ayırım yapmama	12	12	15	23	39	73	3.66
	41	işbirliğini teşvik	15	15	23	30	17	64	3.20
	45	öğrenci görüşünü alma	28	23	14	18	18	55	2.74
	50	kırmadan eleştirme	16	16	18	35	15	63	3.17
	53	öğrenci isteklerini yerine getirme	08	10	18	29	35	75	3.74
	56	öğrenciyi adıyla çağırma	10	12	15	40	23	71	3.56
	62	uygun jest ve mimik	14	13	20	26	27	68	3.39
65	öğrencileri tanıma	12	16	15	26	27	66	3.29	

TABLO 2'NİN DEVAMI

S Y	4	küçük hataları görmeme	25	14	16	33	13	59	2.96
	15	gerekli kurallar koyma	08	12	18	41	21	71	3.53
	20	kuralların gerekçesini açıklama	13	11	16	42	18	68	3.40
	25	sınıfta bağırıp çağırma	09	14	10	30	37	75	3.73
	40	disiplin sorunlarının üstüne gitme	08	12	23	38	19	70	3.48
S İ Ö D	2	dersi sevdirme	10	23	18	19	27	64	3.22
	6	ön öğrenmeleri hatırlatma	14	14	14	38	21	68	3.38
	9	çoşku	17	19	18	30	16	62	3.10
	10	yaptıklarının farkında olma	07	11	11	27	43	78	3.89
	11	görsel-işitsel araç	51	20	09	14	05	41	2.03
	17	derste hareketlilik	10	18	13	28	31	71	3.53
	18	şakaya izin verme	22	19	20	25	14	58	2.89
	22	dersi ilginç hale getirme	22	19	20	25	14	58	2.89
	23	göz iletişimi	07	12	14	29	38	76	3.80
	27	dersin akıcılığı	28	21	17	19	15	54	2.72
	28	derse zamanında girme	07	12	10	29	42	77	3.89
	29	tarafsız davranma	24	26	15	17	18	56	2.80
	32	gerçek yaşamla ilişki kurma	15	13	15	34	23	67	3.37
	33	planlılık	06	10	12	35	37	77	3.87
	36	derste çok şeyin öğretilmesi	14	13	21	34	18	66	3.28
	37	konu bilgisi	09	10	17	35	29	73	3.65
	38	derste herkese söz verme	07	16	12	35	20	73	3.63
42	gelecek dersin amacını söyleme	17	18	15	35	15	62	3.12	

TABLO 2'NİN DEVAMI

S Ö İ D	43	başarıları övme	10	25	22	23	13	57	2.83
	46	yanlışlarla alay etmeme	18	16	12	23	31	66	3.33
	47	yanlışları düzeltme	08	10	14	45	23	73	3.64
	48	ders malzemelerini önceden hazırlama	08	12	20	33	27	71	3.57
	51	hedefleri bildirme	10	14	18	42	16	68	3.41
	54	konuların anlaşılmasını sağlama	14	13	18	36	19	67	3.33
	57	anlaşılır bir dil kullanma	12	07	08	45	28	74	3.69
	59	konuyu açıklayıcı örnekler	10	10	14	41	25	72	3.62
	60	yaratıcılığı ve araştırmayı teşvik	21	18	18	25	18	60	3.02
	61	açıklamaların netliği	12	16	17	30	25	68	3.42
	63	öğrencinin başarılı olacağına inanma	09	09	13	31	38	76	3.81
	66	sınav kağıtlarını gösterme	22	22	18	20	18	58	2.89
68	sınav sonuçlarını zamanında duyurma	21	19	18	29	13	59	2.93	
70	öğretim yöntemlerinin çeşitliliği	21	16	26	22	15	59	2.94	
K Ö	3	kendine güvenme	09	14	13	23	41	74	3.73
	7	enerjik olma	15	14	16	31	24	67	3.34
	13	davranışlarda tutarlılık	09	16	14	29	32	72	3.59
	14	içtenlik	14	12	20	33	21	67	3.35
	19	ahnganlık gösterme	10	19	26	23	22	66	3.29
	24	mantıklı olma	12	08	17	25	28	63	3.15
	30	esneklik	12	21	20	24	23	65	3.24
	34	sabırlılık	09	15	23	29	24	69	3.46
39	eleştiriye açıklık	14	17	22	24	23	65	3.24	

TABLO 2'NİN DEVAMI

	44	mizah duygusu	21	16	18	27	18	60	3.03
	49	önyargılı davranmama	14	16	19	23	28	67	3.36
	52	kolayca öfkelenmeme	14	22	19	26	19	63	3.14
K	55	titizlik	04	11	14	33	38	78	3.88
Ö	58	düzenlilik	06	09	14	28	43	79	3.94
	64	neşçelilik	16	12	20	30	22	66	3.28
	67	sempatiklik	19	10	18	29	24	66	3.29
	69	adillik	14	08	18	28	32	71	3.55

Genel olarak öğrencilerin öğretim elemanlarını "orta" ya da "iyi olarak değerlendirdiklerini ve KÖ boyutundaki madde ortalamalarının diğer ölçeklere göre yükselme eğilimi gösterdiğini söyleyebiliriz. Bu durum alt ölçeklere ait Ortalama ve Standart Kaymalara bakıldığında da (Tablo 3) göze çarpmaktadır. Ölçeklerdeki davranışların genel gösterilme oranı % 66 - % 69 arasında değişmektedir. Ölçek puanları dikkate alınarak yapılan analizlerde öğretim elemanlarının "orta" düzeyde değerlendirilmekte olduğu söylenebilir.

TABLO 3

Öğretim Elemanlarının Alt Ölçek Puanlarına Göre Değerlendirilmesi
(Ortalama ve Standart Kaymalar)

Ölçekler	ÖÖİ	SY	StÖD	KÖ
$\bar{X}$	54.30	17.09	105.80	58.33
Sx	13.45	3.71	22.46	14.03
Alınabilecek En Yüksek Ortalama	80.00	25.00	160.00	85.00
Genel Oran	.68	.68	.66	.69

Araştırmanın bu alt probleminin çözümünde yardımcı olması için OİÖAÖ'de bulunan açık uçlu soruya verilen yanıtlar da sınıflandırılarak analiz edilmiştir. Bu analiz öğrencilerin değerlendirmeyi kendi anlatımları ile yapmış olmalarından dolayı önemlidir. Öğrencilerin en çok üzerinde durdukları noktalar aşağıda sırasıyla ele alınmaktadır.

Öğretmen-Öğrenci İlişkileri: Öğretim elemanları hakkında olumlu ya da olumsuz görüş bildiren öğrencilerin hemen hemen tümü öğretmen-öğrenci ilişkilerine değinmiştir. Burada dikkati çeken bir nokta öğretmen-öğrenci ilişkileri boyutunda bildirilen olumsuz görüşlerin olumlulardan daha fazla olmasıdır. Aşağıda hem olumlu hem olumsuz görüşlerden örnekler hiç değişiklik yapılmadan sunulmaktadır.

"Aynı öğretmenimiz ders dışında da her konuda bize yardımcı olmaya çalışır. Yardımını istemek için hiç çekinmiyoruz."

"...biz öğrencilerle pek ilgilenmiyor. Hocamızla diyalogumuz hiç yok desem doğru olur. Herhangi bir sorunumuz olup olmadığını dahi sormuyor."

"Öğretmenimiz öğrencilere karşı ilgisiz ve onları alaya alan sözleri ve davranışları vardır. Kullandığı dil (özellikle ders dışında) bir öğretmenin kullanacağı dile benzemez. Küfür ya da argo çok kullanan biridir."

"Öğrencilerle alay etmek hocanın özel zevklerindenidir."

"Öğrencilerle öğretmen arasında büyük bir uçurum var kapatmak içinde hiçbir çaba göstermiyor kendisi ile karşılıklı bir defa dahi konuşmuş değiliz."

"Görünüş açısından sert durması, tabiat itibarıyla sert olmasada bizde korku yaratıyor ve başarıyı etkiliyor."

Ders İşleme: Öğrencilerin özellikle vurguladıkları ikinci boyut budur. Bu boyutta da olumsuz görüş bildirenlerin sayısı olumlu görüş bildirenlerden daha fazladır. Öğrencilerin öğretim alanında çalışan bilim adamlarının üzerinde durdukları öğretim davranışlarına değinmiş olmaları dikkati çekmektedir. Aşağıda bu boyuttaki öğrenci görüşlerinden bazı örnekler sunulmaktadır.

"Dersi canlı değil ölü bir şekilde anlatması dikkati toplama açısından zor geliyor."

"Dersini çok iyi bilir. Bilimsel yönden çok iyidir. Fakat bunları öğrencilerine tam olarak aktaramaz. Ders anlatma yeteneği pek iyi değildir."

"Ders anlatma tarzını çok beğeniyorum. Akıcı bir ders anlatma yöntemi var. Derste öğrenciyi fazla sıkımsıyor ve ders sıkıcı bir şekilde sürüyor."

"Güncel konularla da anlattığı konu ile ilişki kurarak örnekler vererek daha iyi anlamamızı sağlıyor."

"Biraz daha espirilli, negeti olsa dersi daha zevkli hale getirmiş olur, hocamız. Bunun dışında, dersleri çok sıkıcı diyemem."

"Dersimizi örneklerle açıklamaktadır. Bu nedenle dersin anlaşılmasına yardımcı olur."

"Hocanın söylemiş olduğu cümleleri bazen anlayamıyoruz daha açık bir şekilde konuşsa iyi olur."

"Bu hocamızın, dersi şakalarıyla ve espri içinde çok zevkli bir şekilde işlediğine inanıyorum. Fakat dersten asıl almamız gereken konuları bize tam olarak verdiğini sanmıyorum."

"Öğretmenimiz kendi alanında gerekli bilgi ve beceriye sahiptir. Fakat bunları öğrenciye vermede yetersiz kalmaktadır."

"Aslında----- öğrencilere birşeyler verdiğini sanıyor. Ama yanılıyor. Çünkü artık insanın yaşı ilerledikçe bir takım özverilerde bulunamıyor. Yani verimsiz bir hoca diye düşünüyorum."

Konu Alanı Bilgisi: Yukarıda sunulan örneklerde de görüleceği gibi öğrenci değerlendirmelerinin bir kısmı öğretim elemanının konu alanı bilgisi ile ilgilidir. bu konuda olumlu görüş bildirenler çoğunluktadır. Öğrencilerin çoğu öğretim elemanlarının konularını iyi bilmesine karşın öğrenci seviyesine inemediğine inanmaktadır.

Not Verme: Öğrencilerin bir kısmının dile getirdiği sorunlar not verme ile ilgilidir. Bu noktaya ilgili görüş bildiren öğrencilere göre öğretim elemanları aşağıdaki örneklerde de görüldüğü gibi - adil davranmamakta ya da çok kıt not vermektedir.

"NOT: Notları çok kıttır. Ufak bir hata yüzünden bütün soruya puan vermiyor."

"Yaptığı sınavı sonuçlandırırken pek adil davranmadığı düşüncesindeyim."

"Aynı zamanda notu çok kıttır. Elinden geldiği kadar az not verir."

Öğrenci Değerlendirmeleri ile Öğrencinin Cinsiyeti Arasındaki İlişkiler

Bu araştırmanın ikinci alt problemi öğrenci değerlendirmelerinin öğrencinin cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgilidir. bu amaçla önce kız ve erkek öğrencilerin her alt ölçekle ilgili değerlendirmelerinin Ortalama ve Standart Kaymaları hesaplanmış, sonra kız ve erkek öğrencilerin ortalamaları arasındaki farkların önem denetimi t-testi ile yapılmıştır. Bu çözümlerinin sonuçları Tablo 4'de sunulmaktadır.

TABLO 4

Öğrencinin Cinsiyetine Göre Öğrenci Değerlendirmeleri ($\bar{X}$ ve S_x) ve Öğrencinin Cinsiyetine Göre Yapılan t-testi sonuçları

	ÖÖİ		SY		StÖD		KÖ	
	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x
Kız n=307	53.99	12,5	17.15	3.6	105.89	20.6	58,56	12,9
Erkek n=531	54.49	13,90	17.04	3.7	105.74	23.2	58.30	14.47
t değeri	.57.28		1,64		.0626		.2.776	
Önem Denetimi	Fark Önemsiz		Fark Önemsiz		Fark Önemsiz		Fark Önemsiz	

Tablo 4'de yer alan bulgular incelendiğinde öğrenci değerlendirmelerinin öğrencinin cinsiyetine göre önemli farklılıklar göstermediği anlaşılmaktadır.

Öğrenci Değerlendirmeleri ile Öğretim Elemanının Cinsiyeti Arasındaki İlişkiler

Bu araştırmanın üçüncü alt probleminin çözümü, bir başka deyişle öğrenci değerlendirmeleri ile öğretim elemanının cinsiyeti arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla önce bayan ve erkek öğretim elemanlarına her bir alt ölçekle ilgili olarak verilen puanların Ortalama ve Standart Kaymaları hesaplanmış ve bu ortalamalar arasındaki farkların önem denetimi t-testi ile yapılmıştır. Sonuçların özetlendiği Tablo 5'te yer alan rakamlar incelendiğinde Bay ve Bayan öğretim elemanlarının ÖÖİ, SY ve SİÖD ölçeklerinden elde ettikleri ortalamalarının birbirinden önemli derecede farklı olmamasına karşın, KÖ ölçeğindeki ortalamaları arasında önemli farklılıkların bulunduğu görülmektedir. Tablo 5'deki rakamlara bakarak öğrencilerin bayan öğretim elemanlarının kişilik özelliklerini erkek öğretim elemanlarının kişilik özelliklerinden daha olumlu buldukları söylenebilir.

TABLO 5

Öğretim Elemanının Cinsiyetine Göre Öğrenci Değerlendirmeleri ($\bar{X}$ ve S_x) ve Öğretim Elemanının Cinsiyetine Göre Yapılan t-testi Sonuçları

	ÖÖİ		SY		SİÖD		KÖ	
	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x
Kadın n=162	51.94	16.7	16.37	4.0	101.76	23.98	59.09	16.3
Erkek n=711	54.83	11.5	17.25	3.7	106.72	22.6	55.00	14.0
t değeri	1.51		.88		1.16		2.13	
Önem Denetimi	Fark Önemsiz		Fark Önemsiz		Fark Önemsiz		Fark Önemli $p < 0.05$	

Öğrenci Değerlendirmeleri ile Öğrencilerin Sınıf Düzeyi Arasındaki İlişkiler

Araştırmanın öğrenci değerlendirmelerinin öğrencilerin sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili alt probleminin çözümü için önce her sınıf düzeyindeki öğrencilerin alt ölçeklerle ilgili olarak öğretim elemanlarına verdikleri puanların Ortalama ve Standart Kaymaları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

TABLO 6

Sınıf Düzeyine Göre Öğrenci Değerlendirmeleri ($\bar{X}$ ve S_x)

Ölçekler Sınıf	n	ÖÖİ		SY		SIÖD		KÖ	
		$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x
1	174	56.37	10.81	17.22	3.51	108.64	21.16	59.48	12.65
2	248	54.26	15.32	17.04	4.00	105.43	24.00	57.97	15.90
3	240	54.75	13.46	17.47	3.62	95.00	24.39	58.82	13.41
4	197	51.40	12.31	16.56	3.50	103.15	21.94	56.80	13.20

Tablo 6'da yer alan rakamlar incelendiğinde sınıf düzeylerine göre elde edilen ÖÖİ dışında kalan ölçeklerin ortalamaların genellikle birbirine yakın olduğu görülmektedir. Tablo 6'daki ortalamalarla ilgili olarak dikkati çeken bir başka nokta genelde 1. sınıf öğrencilerinin öğretim elemanlarına daha yüksek puanlar vermiş olmasıdır.

Sınıf düzeyine göre elde edilen ölçek Ortalamalarının birbirinden önemli derecede farklı olup olmadığını anlamak için Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 7'de özetlenmiştir. Tablo 7'de yer alan sonuçlardan 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin öğretim elemanlarını SY, SIÖD ve KÖ boyutlarında değerlendirmeleri arasında önemli farklılıkların bulunmamasına karşın ÖÖİ boyutundaki Ortalamalar arasındaki farkın önemli olduğu anlaşılmaktadır.

TABLO 7

Öğrenci Değerlendirmelerini Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırmak Amacıyla Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

ÖLÇEK	VK	KT	SD	KD	F	Önem Denetimi
Ö Ö İ	GN	154346,5	858		4.56	Fark Önemli p<0.05
	GA	2432,75	3	810.95		
	GI	151913,8	855	177.68		
S Y	GN	11778.92	858		2,25	Fark Önemsiz
	GA	92.41	3	30.80		
	GI	11686.33	855	13.67		
S İ Ö D	GN	433044	858		1.87	Fark Önemsiz
	GA	2822	3	940.67		
	GI	430222	855	503.18		
K Ö	GN	168912.5	855		1.31	Fark Önemsiz
	GA	777.5	3	259.16		
	GI	1688135	855	196.65		

Bu durumun yani ÖÖİ boyutundaki Ortalamaların sınıf düzeyine göre önemli farklılıklar göstermesinin kaynağını bulabilmek amacıyla t-testi uygulanmış ve bu amaçla elde edilen t-değerlerine Tablo 8 de yer verilmiştir. Tablo 8 de yer alan bulgular incelendiğinde ÖÖİ boyutunda 4. sınıf ile 1. ve 3. sınıf ortalamaları arasında önemli ($p < 0.05$) farklılıkların olduğu görülmektedir.

TABLO 8

ÖÖİ Boyutundaki Öğrenci Değerlendirmelerinin Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması Amacıyla Yapılan t-testi Sonuçları

Sınıflar	SD	t değeri	Önem Durumunu
1-2	420	1.3041	Fark Önemsiz
1-3	412	1.1356	Fark Önemsiz
1-4	369	3.4494	Fark Önemli ($P < 0.05$)
2-3	486	.2830	Fark Önemsiz
2-4	443	1.6670	Fark Önemsiz
3-4	435	2.1980	Fark Önemli ($P < 0.05$)

Öğrenci Değerlendirmeleri ile Öğrencinin Başarı Durumu Arasındaki İlişkiler

Araştırmanın öğrenci değerlendirmelerinin başarı durumuna göre değişip değişmediğine ilişkin alt probleminin çözümü için önce her bir başarı durumundaki öğrencilerin öğretim elemanlarına verdikleri alt ölçek puanlarının Ortalama ve Standart Kaymaları hesaplanmıştır (Tablo 9). Tablo 9'da yer alan sonuçlara bakıldığında, bütün alt ölçeklerde Ortalamaların Çok Zayıftan Pekiyi'ye doğru bir artış gösterdiği görülmektedir. Çeşitli başarı durumlarına ait ortalamalar arasındaki farklılıkların önemli olup olmadığını anlamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır. Başarı durumuna göre gerçekleştirilen Tek Yönlü Varyans Analizinin Tablo 10'da özellenen sonuçlarına bakıldığında bütün boyutlardaki (ÖÖİ, SY, SİÖD ve KÖ) Ortalamaların birbirinden önemli derecede farklı olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle farklı başarı grubunda bulunan öğrenciler öğretim elemanları hakkında farklı değerlendirmeler yapmışlardır. Daha açık bir deyişle başarı durumu iyileştikçe öğretim elemanları ile ilgili öğrenci değerlendirmeleri daha olumlu bir hal almaktadır. Başarı gruplarının ortalamaları arasındaki farkın kaynağını saptamak amacıyla t-testi uygulanmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen t-testinin Tablo 11'de yer alan sonuçları incelendiğinde şu durum göze çarpmaktadır. ÖÖİ boyutunda "zayıf-orta", "zayıf-iyi" ve "iyi"-pekiyi dışında kalan Ortalamalar arasındaki farklar; SİÖD boyutunda "çok-zayıf" grubunun ortalaması ile "orta", "iyi" ve "pekiyi" grubunun Ortalamaları arasındaki farklar KÖ boyutunda ise Zayıf-orta ve iyi-pekiyi gruplarının dışında kalan grupların Ortalamaları arasındaki farklar önemlidir.

Sonuç olarak öğrenci değerlendirmelerinin öğrencinin başarı durumuna göre değişkenlik gösterdiği söylenebilir.

TABLO 9

Başarı Durumuna Göre Öğrenci Değerlendirmeleri ($\bar{X}$ ve S_x)

	ÖÖİ		SY		SİOD		KÖ	
	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x
Ç.Zayıf 55	38.78	11.92	13.47	3.5	81.87	20.40	42.32	9.47
Zayıf 100	52.07	11.97	16.66	4.00	99.77	21.46	55.78	13.02
Orta 302	50.26	12.60	16.97	3.4	102.77	20.92	56.93	12.77
İyi 168	56.18	12.12	17.33	3.6	109.44	20.91	60.90	12.47
Pekiyi 36	63.86	11.52	19.75	2.86	122.38	19.18	67.72	12.41

TABLO 10

Öğrenci Değerlendirmelerini Başarı Durumuna Göre Karşılaştırmak Amacıyla Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.

ÖLÇEK	VK	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Ö Ö İ	GN	114334.1	660		28.94	Fark Önemli P < 0.01
	GA	17148.88	4	4287.22		
	Gİ	97185.25	656	148.15		
S Y	GN	9343.56	660		19.17	Fark Önemli P < 0.01
	GA	978.16	4	244.54		
	Gİ	8365.40	656	12.75		
S İ Ö D	GN	333 903.5	660		26.23	Fark Önemli P < 0.01
	GA	46 033	4	11508.25		
	Gİ	287 870.5	656	438.827		
K Ö	GN	126 038.5	660		28.53	Fark Önemli P < 0.01
	GA	18677.75	4	4669.438		
	Gİ	107 360.8	656	163.66		

Öğrenci Değerlendirmelerini Öğrencinin Başarı Durumuna Göre Karşılaştırmak Amacıyla Yapılan t-Testi Sonuçları

TABLO II

Başarı Durumu	SD	ÖÖİ		SY		SİÖD		KÖ	
		t	Önem Derecesi	t	Önem Derecesi	t	Önem Derecesi	t	Önem Derecesi
Ç.Z.-Zayıf	153	3.3090	Fark Önemli	8.3349	Fark Önemli	1.4706	Fark Önemli	4.0471	Fark Önemli
Ç.Z.-Orta	355	3.6924	Fark Önemli	13.4096	Fark Önemli	2.3181	Fark Önemli	6.7310	Fark Önemli
Ç.Z.-İyi	221	5.0321	Fark Önemli	12.8722	Fark Önemli	2.7111	Fark Önemli	7.2687	Fark Önemli
Ç.Z.-P.İyi	89	3.9879	Fark Önemli	13.9574	Fark Önemli	2.2777	Fark Önemli	4.2988	Fark Önemli
Zayıf-Orta	400	.9241	Fark Önemli	1.5634	Fark Önemli	.4955	Fark Önemli	.5144	Fark Önemli
Zayıf-İyi	266	1.7813	Fark Önemli	2.8253	Fark Önemli	1.3415	Fark Önemli	2.0028	Fark Önemli
Zayıf-P.İyi	134	2.3030	Fark Önemli	7.9801	Fark Önemli	1.5252	Fark Önemli	1.9989	Fark Önemli
Orta-İyi	468	4.2283	Fark Önemli	3.1190	Fark Önemli	1.6462	Fark Önemli	2.7088	Fark Önemli
Orta-P.İyi	336	3.2287	Fark Önemli	10.4712	Fark Önemli	1.6806	Fark Önemli	2.2395	Fark Önemli
İyi-İyi	202	1.6839	Fark Önemli	7.9512	Fark Önemli	1.0092	Fark Önemli	1.3106	Fark Önemli

P < 0.05

BUCA EĞİTİM FAKÜLTESİ
KÜTÜPHANESİ

Öğrenci Değerlendirmeleri İle Öğretim Elemanının Konu Alanı Arasındaki İlişkiler

Bu araştırmanın altıncı alt probleminin çözümüne, yani öğrenci değerlendirmelerinin öğretim elemanlarının konu alanına göre önemli farklılıklar gösterip göstermediğinin saptanmasına hazırlık olmak üzere önce (a) Fen Bilimleri, (b) Sosyal Bilimler, (c) Eğitim Bilimleri ve (d) Mesleki-Teknik alanlarını (MYO) temsil eden öğretim elemanlarına alt ölçeklerle ilgili olarak verilen puanlarının Ortalama ve Standart Kaymaları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 12'de sunulmuştur.

TABLO 12

Öğretim Elemanının Bölümüne Göre Öğrenci Değerlendirmeleri ($\bar{X}$ ve S_x)

Ölçekler		ÖÖİ		SY		SİÖD		KÖ	
Alan	n	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x
Fen	392	50.90	14.6	16.32	3.93	100.98	23.38	55.75	13.75
Sosyal	336	55.28	11.98	17.47	3.49	106.86	21.36	59.11	12.99
Eğitim	104	58.50	9.09	17.89	2.89	113.20	17.01	60.73	11.83
MYO	32	69.25	6.27	19.59	2.89	126.46	10.83	72.03	7.61

Tablo 12'de yer alan rakamlara bakıldığında en düşük Ortalamaların Fen Bilimleri alanında bulunduğu, en yüksek Ortalamaların ise Meslek yüksek Okulu'na ait olduğu görülmektedir. Tablo 12'de dikkati çeken bir başka nokta, MYO'na ait Standart Kaymaların küçük olması bir başka deyişle bu gruptaki öğrenci değerlendirmelerinin diğerlerine göre daha homojen olmasıdır.

Konu alanlarına göre elde edilen Ortalamalar arasındaki farkların önemli olup olmadığını kontrol edebilmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmış ve sonuçları Tablo 13'de özetlenmiştir. Tablo 13'de yer alan sonuçlar incelendiğinde Fen, Sosyal, Eğitim ve Mesleki-Teknik alanlarında bulunan öğretim elemanlarının alt ölçek Ortalamalarının birbirinden önemli derecede farklı olduğu bir başka deyişle öğrenci değerlendirmelerinin öğretim elemanının konu alanına göre önemli farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu farklılığın nereden kaynaklandığını araştırmak amacıyla t-testi uygulanmış ve sonuçları Tablo 14'de özetlenmiştir.

TABLO 13

Öğrenci Değerlendirmelerini Konu Alanına Göre Karşılaştırmak Amacıyla Yapılan
Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

ÖLÇEK	VK	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Ö Ö İ	GN	155972.5	863			Fark Önemli P < .001
	GA	14202	3	4734	2871	
	GI	141770.5	860	16485		
S Y	GN	11847.17	863			Fark Önemli P < 0.01
	GA	545.64	3	181.88	13.84	
	GI	11301.53	860	13.14		
S İ Ö D	GN	435672	863			Fark Önemli P < 0.01
	GA	288.02	3	9600.66	20.29	
	GI	406870	860	473.10		
K Ö	GN	169767.3	863			Fark Önemli P < 0.01
	GA	9421	3	31.40.33	16.84	
	GI	160346.3	860	186.45		

Tablo 14'de yer alan konu alanına göre t-testi sonuçları incelendiğinde Fen, Sosyal, Eğitim ve Mesleki-Teknik konu alanlarında bulunan öğretim elemanlarına ait - Sosyal ve Eğitim alanlarının SIÖD ve KÖ boyutlarındaki Ortalamaları dışında-hemen hemen tüm boyutlardaki değerlendirme Ortalamalarının birbirinden önemli derecede farklı bulunduğu görülmektedir. Sonuç olarak, öğrencilerin en olumlu değerlendirdikleri öğretim elemanlarının -MYO'da bulunduğu bunu sırasıyla Eğitim, Sosyal ve Fen Bilimlerinin izlediği anlaşılmaktadır.

Öğrenci Değerlendirmeleri ile Öğretim Elemanının Ünvanı Arasındaki İlişkiler

Bu araştırmanın sonucu alt probleminin çözümü, öğrenci değerlendirmelerinin öğretim elemanlarının ünvanına göre önemli farklılıklar gösterip göstermediğinin saptanmasını gerektirmektedir. Bu problemin çözümüne hazırlık olmak üzere önce her ünvan grubundaki (Prof., Doç., Yard. Doç. ve Öğretim Yardımcısı) öğretim elemanlarına verilen alt ölçek puanlarının Ortalama ve Standart Kaymaları hesaplanmıştır (Tablo 15). Tablo 15'de yer alan bulgular incelendiğinde ilk göze çarpan şudur: Öğretim yardımcısı grubundaki öğretim elemanları bütün boyutlarda en yüksek Ortalamalara sahiptir. Bunu sırasıyla Yard. Doçentler, Doçentler ve Profesörler izlemektedir. Tablo 15 ile ilgili olarak dikkati çeken bir başka nokta Öğretim Yardımcıları grubunun Standart Kaymalarının en düşük Profesörler grubunun Standart Kaymalarının en yüksek olmasıdır. Bu durum Öğretim Yardımcıları ile ilgili öğrenci değerlendirmelerinin homojenliğinin daha fazla olduğunu göstermektedir.

Öğrenci Değerlendirmelerini Öğretim Elemanının Konu Alanına göre Karşılaştırmak Amacıyla Yapılan t-testi Sonuçları

TABLO 14

Bölümler	SD	ÖÖİ		SY		SİÖD		KÖ	
		1	Önem Deneşimi	1	Önem Deneşimi	1	Önem Deneşimi	1	Önem Deneşimi
Fen-Sosyal	726	4.5111	Fark Önemli	15.2014	Fark Önemli	2.1363	Fark Önemli	3.4128	Fark Önemli
Fen-Eğitim	494	5.6789	Fark Önemli	14.0950	Fark Önemli	2.1136	Fark Önemli	2.7243	Fark Önemli
Fen-MYO	422	10.3537	Fark Önemli	11.5830	Fark Önemli	5.0358	Fark Önemli	7.5135	Fark Önemli
Sosyal-Eğitim	438	2.6357	Fark Önemli	3.6033	Fark Önemli	1.5314	Fark Önemli	8766	Fark Önemli
Sosyal-MYO	366	8.4376	Fark Önemli	7.1319	Fark Önemli	4.3301	Fark Önemli	5.8883	Fark Önemli
Eğitim-MYO	134	5.3138	Fark Önemli	4.9807	Fark Önemli	2.0566	Fark Önemli	3.8811	Fark Önemli

P < 0.05

TABLO 15

Öğretim Elemanının Ünvanına Göre Öğrenci Değerlendirmeleri ($\bar{X}$ ve S_x)

Ölçek \ Ünvan	ÖÖİ		SY		SIÖD		KÖ	
	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x	$\bar{X}$	S_x
Öğr.Yard. (n = 123)	62.01	11.31	18.69	3.09	118.14	18.75	64.46	12.11
Yard.Doç. (n = 46)	54.43	12.80	17.02	3.49	105.01	22.09	58.85	13.50
Doç. (n = 101)	51.62	12.29	16.43	3.85	102.34	20.93	55.97	13.71
Prof. (n = 176)	49.65	14.57	16.44	4.16	100.58	23.52	53.58	14.82

Öğretim elemanlarının ünvanlarına göre elde edilen Ortalamalar arasındaki farkların önemli olup olmadığını anlamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmış, elde edilen sonuçlar Tablo 16'da özetlenmiştir. Tablo 16'da yer alan sonuçlar incelendiğinde Öğretim Yardımcısı, Yard.Doç., Doç. ve Prof. ünvanlarını taşıyan öğretim elemanlarının bütün alt ölçeklerdeki Ortalamalarının birbirinden önemli derecede farklı olduğu görülmektedir. Yani öğrencilerin değerlendirmeleri öğretim elemanının ünvanına göre önemli farklılıklar göstermektedir. Bu farkların nereden kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla t-testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlara Tablo 17'de yer verilmiştir. Tablo 17'de yer alan sonuçlar incelendiğinde, ilk göze çarpan Doçentlerin ve Profesörlerin Ortalamaları arasındaki farkların bütün boyutlarda önemsiz olmasına karşın, Öğretim Yardımcılarının Ortalamalarının Yardımcı Doçentlerin, Doçentlerin ve Profesörlerin Ortalamalarından bütün boyutlarda önemli derecede farklı olduğudur. Yardımcı Doçentlerin Ortalamaları, (a)Doçentlerin Ortalamaları ile Karşılaştırıldığında Sınıf Yönetimi dışındaki boyutlarda önemli farklılıklara rastlanmadığı, (b) Profesörlerin Ortalamaları ile karşılaştırıldığında ise SIÖD boyutu dışındaki Ortalamalar arasındaki farkların önemli olduğu görülmektedir.

TABLO 16

Öğrenci Değerlendirmelerini Öğretim Elemanının Ünvanına Göre Karşılaştırmak
Amacıyla Yapılan Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları

ÖLÇEK	VK	KT	SD	KO	F	Önem Denetimi
Ö Ö İ	GN	156069	862	3949.33 167.89	23.52	Fark Önemli P < 0.01
	GA	11848	3			
	Gİ	144221	859			
S Y	GN	11813.8	862	145.67 13.24	10.99	Fark Önemli P < 0.01
	GA	437.01	3			
	Gİ	11376.7	859			
S İ Ö D	GN	434541	862	8325.66 476.78	17.46	Fark Önemli P < 0.01
	GA	24977	3			
	Gİ	409554	859			
K Ö	GN	169453.5	862	3091.75 186.47	16.58	Fark Önemli P < 0.01
	GA	9275.25	3			
	Gİ	160178.3	859			

Sonuç olarak öğrenci değerlendirmelerinin öğretim elemanlarının ünvanına göre değişmekte olduğu; öğrencilerin en olumlu değerlendirdikleri grubun Öğretim Yardımcıları olduğu; bunu sırasıyla Yardımcı Doçentlerin, Doçentlerin ve Profesörlerin izlediği söylenebilir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu araştırma öğretimi geliştirmek amacıyla kullanılacak öğretmen değerlendirme çalışmalarının Yükseköğretim düzeyinde ve "öğrencilerin öğretmeni değerlendirmesi" yaklaşımının işe koşullararak gerçekleştirilen bir örneğidir. Araştırmada ulaşılan başlıca sonuçlar şöyle özetlenebilir:

1. Öğrenciler öğretim elemanlarını genel olarak "orta" düzeyde değerlendirmektedirler. Öğretim elemanlarının öğrenciler tarafından "çok iyi" olarak değerlendirilen davranışı yoktur.

2. Açık uçlu soruya verilen yanıtlardan çıkarılabilecek en önemli sonuç ise, öğrencilerin genellikle pek olumlu değerlendirme yapmadıkları ve en fazla öğrenci-öğretmen arasındaki uzaklığı, ders işleme ve not verme davranışlarını ve konu alanındaki yetersizliği eleştiriyor olmalarıdır.

Yukarıdaki sonuçlar Açıkgöz ve Ün (1984) tarafından elde edilen dolaysız gözlem sonuçları; Kavak (1986), Açıkgöz (1988), Bilen (1989) ve Kılıçcı (1989) tarafından daha önce çeşitli örneklem gruplarında çeşitli araçlar uygulanarak elde edilen öğrenci değerlendirmeleri ile tutarlılık göstermektedir. Sonuç olarak, ülkemizde öğrenciler ile öğretmen ya da öğretim elemanları arasında öğretimi geliştirebilecek etkileşim ortamının kurulamadığını söyleyebiliriz. Bu durumun eğitimin niteliğini düşürücü bir etken olarak

Öğrenci Değerlendirmelerini Öğretim Elemanının Ünyanına Göre Karşılaştırmak Amacıyla Yapılan t-testi Sonuçları

TABLO 17

Ünyanlar	SD	ÖÖİ		SY		SİÖD		KÖ	
		1	Önem Dencimi	1	Önem Dencimi	1	Önem Dencimi	1	Önem Dencimi
Öğr.Y.-Yard.D.	584	5.4382	Fark Önemli	16.0679	Fark Önemli	3.6562	Fark Önemli	3.5373	Fark Önemli
Öğr.Y.-Doç.	222	4.0978	Fark Önemli	20.6127	Fark Önemli	2.1958	Fark Önemli	2.5398	Fark Önemli
Öğr.Y.-Prof.	297	5.5027	Fark Önemli	12.7874	Fark Önemli	2.9260	Fark Önemli	4.4586	Fark Önemli
Yard.D.-Doç.	562	1.5194	Fark Önemli	3.40691	Fark Önemli	.4952	Fark Önemli	1.2773	Fark Önemli
Yard.D.-Prof.	637	3.0640	Fark Önemli	4.6536	Fark Önemli	1.0555	Fark Önemli	3.2104	Fark Önemli
Doç.-Prof.	275	.7291	Fark Önemli	0.4080	Fark Önemli	.2369	Fark Önemli	.7687	Fark Önemli

P < 0,05

varlığını sürdürdüğü gözlenmektedir. Bu durum öğrencilerin olduğu kadar öğretim elemanlarının da sorunudur. Çünkü bir öğretim elemanının bilerek, isteyerek "etkisiz" ya da "orta düzeyde etkili" olmayı kabullenmesi beklenemez. Bu duruma yol açan nedenlerden biri öğrenci ya da öğretim için hangi davranışın daha uygun olduğuna ilişkin bilgi eksikliği olabilir. Bir başka ve belki de daha da önemli bir neden öğretim elemanlarının ders yükü, yetersiz çalışma koşulları, düşük maaş vb. nedenlerle kendini geliştirmek, dolayısıyla öğretimi geliştirmek için gerekli zaman ve olanaklardan yoksun olması olabilir.

3. Öğretim elemanını değerlendirme açısından kız ve erkek öğrenciler aynı görüştedir. Bu yurt dışında yapılan bazı araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir (Frey, 1975; Gurney, 1977; Marsh ve Overall, 1981; Marsh, 1984). Bu bulgu öğrenci değerlendirmelerinin öğrencilerin kişisel özelliklerine göre değişmediğini, yani kararlı olduğunu göstermesi açısından dikkat çekicidir.

4. Öğrenciler bayan öğretim elemanlarının kişilik özelliklerini daha olumlu bulmakta, ÖÖİ, SY ve SIÖD boyutlarında öğretim elemanının cinsiyetine göre bir tercih yapmamaktadır. Bu durum Küçükahmet'in (1976) araştırmasında elde edilen kendi kendini değerlendiren Kadın ve Erkek öğretmenler arasında farkın bulunmadığına ilişkin bulguyla da tutarlık göstermektedir. Erkek öğretim elemanlarının KÖ açısından bayanlara göre daha olumsuz değerlendirilmesi kültürümüzde egemen olan erkeklere özgü davranışlardan kaynaklanıyor olabilir.

5. Öğrenci-öğretmen ilişkilerini en olumsuz algılayan grup 4. sınıf öğrencileridir. 4. sınıf öğrencilerinin daha uzun süre gözlem yaptığı dolayısıyla değerlendirmelerinin daha güvenilir olacağı düşünüldürse bu sonuç daha ilgi çekici hale gelmektedir.

6. Öğrencinin başarı düzeyi yükseldikçe öğretim elemanları hakkında daha olumlu değerlendirmeler yapmaktadır. Bu durum öğrencinin kendini rahat hissettiği ya da olumlu algıladığı bir ortamda bulunduğu için başarılı olmasından da kaynaklanıyor olabilir. Bu sonuç bu noktadaki beklentilerle ve araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir (Açıkgöz, 1990a).

7. Öğrenci değerlendirmelerinin konu alanına göre dağılımı -en olumludan en olumsuza doğru sırasıyla- Meslek Yüksek Okulu, Eğitim Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleridir. Bu sonuç Küçükahmet'in (1976) araştırmasında öğretmenlerin tutumları ve kendi kendilerini değerlendirmeleri ile ilgili olarak elde ettiği bulgularla -Meslek Dersleri ve Teknik-Atelye ve diğer uygulama dersleri arasındaki eşitlik dışında- tutarlılık göstermektedir. Fen Bilimlerindeki öğretim elemanlarının en olumsuz olarak değerlendirilmesi Kavak (1986) tarafından da gözlenmiştir. Mesleki-Teknik alanda atelye çalışmalarının ağırlıkta olması, geleneksel bütün sınıf öğretim yerine uygulama ağırlıklı öğretim yapılıyor olması bu duruma yol açmış olabilir.

8. Öğrenci değerlendirmelerinin ünvanlara göre olumludan olumsuza doğru sırası şöyledir: Öğretim Yardımcıları, Yardımcı Doçentler, Doçentler ve Profesörler. Bu durum Kavak (1986) ve Battal (1988) tarafından dolaylı gözlem yoluyla elde edilen bulgularla çelişkili görünmektedir. Bu çelişkinin bir nedeni dolaysız gözlem yöntemine karşılanabilecek bozucu etkiler (gözlemcinin beklentileri vb.) olabilir. Bir başka nedeni ise öğrenci değerlendirmelerini etkileme olasılığı olan Halo etkisi olabilir. Bu noktanın ayrı bir araştırmada çok yönlü olarak incelenmesinde yarar görülmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi bu araştırma öğrencilerin öğretmenleri değerlendirmesi yaklaşımına göre geçerli ve güvenilir bir ölçekle gerçekleştirilen ilk araştırmalardan biridir. Aşağıda bundan sonra bu alanda çalışanlar için bazı önerilerde bulunmaktadır.

ÖNERİLER

1. Öğrenme-Öğretme-Öğretim alanındaki çalışmalar öğretim kuramlarından öğretmen davranışlarına, öğretim modellerinden spesifik öğretim tekniklerine kadar uzanan çok geniş bir platform içinde sürdürülmelidir.

2. Bu bağlamda, farklı örneklem gruplarından farklı yaklaşımlara göre gerçekleştirilecek, geniş çaplı projeler halinde uygulanacak öğretmen değerlendirme çalışmalarına gereksinim duyulmaktadır.

3. Bu ve benzeri araştırmaların sonuçlarının öğretmenin dolayısıyla öğretimin geliştirilmesinde göz önünde bulundurulmasında yarar görülmektedir. Sınıf içinde öğretmen rolünde bulunan herkes gerek hizmet öncesinde gerekse hizmet içinde öğrenme-öğretme süreçleriyle ilgili çağdaş gelişmeler konusunda aydınlatılmalı, öğretmen değerlendirme sürecinde biçimlendirici değerlendirmeye sıkça yer verilmelidir.

SEÇİLMİŞ KAYNAKLAR

- Abrami, P. C, R. P. Perry ve L. Leventhall (1982). "The Relationship Between Student Personality, Characteristics, Teachers Ratings, and Student Achievement", *Journal of Educational Psychology*, 74: 1, 111-125.
- Açıkgöz, K. ve K. Ün (1984) "A Research on Selected Teaching Behaviours", *International Symposium on Quality of Education And Its Future Prospects in the Turkish Educational System*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Açıkgöz, K.Ü. (1988a). "Lise Öğrencilerinin Okulla İlgili Sorunları: Bir Nitel Araştırma", *Abece: Aylık Eğitim, Kültür ve Sanat Dergisi*, c.28, 10-16.
- Açıkgöz, K.Ü. (1988b) *Liselerdeki Sınıf Atmosferi Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Araştırma Raporu), Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Açıkgöz, K. (1990). *İlköğretim Müfettişlerinin Rollerini Algılama Biçimleri ve Denetim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar*. (Yayınlanmamış Araştırma Raporu).
- Açıkgöz, K.Ü. (1990 a). "Liselerdeki Sınıf Atmosferi Üzerine Bir Araştırma", *Eğitim Bilimleri Sempozyumu: Bildiriler*, İstanbul, Kuşak Ofset, s.93-111.
- Açıkgöz, K.Ü. (1990 b). *Öğretim Elemanlarının Değerlendirilmesinde Kullanılabilecek Geçerli ve Güvenilir Bir Araç. Öğretmene İlişkin Öğrenci Algıları Ölçeği (ÖİÖAÖ)*, (Yayınlanmamış Araştırma Raporu).
- Açıkgöz, K.Ü. (1990 c). *Üniversite Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarını Değerlendirmesi*, Malatya: İnönü Üniversitesi (Yayınlanmamış Araştırma Raporu).

- Aubrecht, J.D. (1981). "Reliability, Validity and Generalizability of Student Ratings of Instruction" (IDEA Paper No. 6), ERIC Documents, ED 213 296.
- Bilen, M. (1989). *Plandan Uygulamaya Öğretim*, Ankara: Sistem Ofset.
- Brophy, J.E. ve T.L. Good (1974). *Teacher-Student Relationships: Causes and Consequences*, NY: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Brophy, J.E. (1979). "Teacher, Behaviour and Its Effects", *Journal of Educational Psychology*, 71-6, 773-750.
- Cusgrove, D.J. (1959). "Diagnostic Rating of Teacher Performance", *Journal of Educational Psychology*, 50-5, 200-204.
- Darling-Hammond, L. (1983). "Teacher Evaluation in the Organizational Context: A Review of Literature", *Review of Educational Research*, 53:3, 285-328.
- Darling-Hammond, L. (1986). "A Proposal for Evaluation in the Teacher Profession". *Elementary School Journal*, 86:4, 531-551.
- Dickens, W.J. ve R.P. Raymond (1982) "Perceived Control in the College Classrooms: The Impact of Student and Teacher Characteristics", ERIC Documents, ED 227 736.
- Doyle, W. (1985). "Recent Research on Classroom Management: Implications For Teacher Preparation", *Journal of Teacher Education*, c. May-June, 31-35.
- Ertürk, S. (1970). *On Yıl Öncesine Kıyasla Öğretmen Davranışları*, Ankara; M.E.B. Planlama-Araştırma Koordinasyon Dairesi.
- Fidan, N. (1986). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Ankara, Kadioğlu Matbaası.
- Fraser, B.J. (1986). "Psychosocial Environment in Classrooms of Exemplary Science Teachers", ERIC Documents, ED 268004
- Frechtling, J. A. (1982). "The Measurement of Effectiveness: Some Methodological Problems", ERIC Documents, ED 229 426.
- Frey, P. W., D.W. Leonard ve W.W. Beatty (1975). "Student Ratings of Instruction: Validation Research", *American Educational Research Journal*, 12:2, 321-341.
- Fullan, M.G., B. Bennett ve C. Rolheiser-Bennett. (1990). "Linking Classroom and School Improvement", *Educational Leadership*, 47:8.
- Gage, N.L. (Ed.) 1963). *Handbook of Research on Teaching*, Chicago: Rand McNally Comp.
- Gibson, S. ve M.H. Dembo (1984). "Teacher Efficiency", *Journal of Educational Psychology*, 76:4, 569-582.
- Glaser, R. (1990). "The Reemergence of Learning Theory Within Instructional Research", *American Psychologist*, 45:1, 29-39.

- Gnagey, W.J. (1981). *Motivating Classroom Discipline*, USA: Macmillan Publishing Co., Inc.
- Gömlüksiz, M. (1988). *Demokratik Bir Sınıf Ortamı Açısından Hacettepe Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Davranışlarının Değerlendirilmesi*, Hacettepe Üniversitesi (Yayınlanmamış Master Tezi).
- Gurney, D.W. (1977). *College Students Perceptions of Effective Teaching*, ERIC Document, ED 229340
- Husford P. L. (1973). *An Instructional Theory: A Beginning*, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Hunter, M. (1979) "Teaching is Decision Making", *Educational Leadership*, 37:1, 60.
- Irvine, J.J. (1986). "Teacher-Student Interactions: Effects of Student Race, Sex, and Grade Level", *Journal of Educational Psychology*, 78:1, 14-21.
- Joyce, B., B. Showers, C.Rolheiser-Bennett (1987). "Staff Development and Student Learning: A Synthesis of Research on Models of Teaching", *Educational Leadership*, 45:2, 11-23.
- Kavak, Y. (1986). *Eğitim Fakültelerindeki Öğretim Elemanlarının Yeterlikleri ve Eğitim İhtiyaçları*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Kılıçcı, Y. (1989). *Okulda Ruh Sağlığı*, Ankara: Şafak Ofset Tipo Matbaacılık.
- Killoran, J. (Ed.) (1985) "Teaching as an Art", ERIC Documents, ED 258901.
- Küçükahmet, L. (1976). *Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları: Program Geliştirme Açısından Bir Yorum*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Loadman, W.E. ve J.M. Mahan (1987). "Attitudes Toward Education and Effectiveness of the Classroom Teacher-Student Teacher Relationship", *The Journal Of Experimental Education*, 55:2, 103-107.
- Marsh, H. ve J.J. Overall (1981). "The Relative Influence of Course Level, Course Type, and Instructor on Students' Evaluations of College Teaching", *American Educational Research Journal*, 18:1, 103-112.
- Marsh, H.W. (1982). "SEEQ: A Reliable, Valid, And Useful Instrument for Collecting Students' Evaluations of University Teaching", *British Journal of Educational Psychology*, 52:1, 77-95.
- Marsh, H.W. (1984). "Students Evaluations of University Teaching: Dimensionality, Reliability, Validity, Potential Biases, and Utility", *Journal of Educational Psychology*, 76:5, 707-754.
- Marsh, H.W. (1987). "Students' Evaluations of University Teaching: Research Findings, Methodological Issues and Directions for Future Research". *International Journal of Educational Research*, 11:253-388.

- Martin, J. **Mastering Instruction**, USA: Allyn and Bacon, Inc., 1983.
- Mc Keachie, W.S. ve Diğerleri (1980). "Using Student Ratings and Consultation to Improve Instruction", **British Journal of Psychology**, c.50, 168-174.
- Mc Neil, J.D. ve W.I.Popham (1973). "The Assessment of Teacher Competence", Travers, R.M.W. (Ed.) **Second Handbook of Research on Teaching**, Chicago: Rand McNally and Comp., s.218-244.
- Millman, J. ve Darling-Hammond, L. (Ed.) (1990). **The New Handbook of Teacher Evaluation: Assessing Elementary and Secondary School Teachers**, Newbury Park: Sage.
- Murray, H.G. "Low-Inference Classroom Teaching Behaviors and Student Ratings of College Teaching Effectiveness", **Journal of Educational Psychology**, 75:1, 138-149.
- Orlinch, D.C. ve Diğerleri (1985). **Teaching Strategies: A Guide to Better Instruction**, Lexington: D.C. Heath and Company.
- Patten, J.V., C. I. Chao ve C. M. Rugluth (1983). A Review of Strategies for Sequencing and Synthesizing Instruction", **Review of Educational Research**, 56:4, 437-471.
- Randhawa, B.S. (1983) "Verbal Interaction of Students of Their Teachers in Junior High Classrooms", **American Educational Research Journal**, 20:4, 671-686).
- Romiszowski, A.J. (1981). **Designing Instructional Systems: Decision Making in Course Planning and Curriculum Design**, London; Kogan Page.
- Romiszowski, A.J. (1984). **Producing Instructional Systems**, London: Kogan Page Ltd.
- Rosenshine, B. ve N.Furst (1973). "The Use of Direct Observation to Study Teaching", Travers, R. M. W. (Ed.). **Second Handbook of Research on Teaching**, Chicago: Rand McNally and Comp. s.122-183.
- Ryan, D.W. (1986). "Developing a New Model of Teacher Effectiveness: Lessons Learned from the IEA Classroom Environment Study", **ERIC Documents**, ED 278 656.
- Scriven, M. (1991). "Evaluation Ideologies", Bulundüğü Eser: Madaus, G.F., Scriven, M., Stufflebeam, D.L. (Ed.). **Evaluation Models: Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation**, Boston: Kluwer-Nijhoff, ss.229-260.
- Soar, R.S. ve R.M. Soar (1976). "An Attempt to Identify Measures of Teacher Effectiveness from Four Studies", **Journal of Teacher Education**. 27, 26.
- Solomon, D. (1966). "Teacher Behavior Dimensions, Course Characteristics, and Student Evaluations of Teachers", **American Educational Research Journal**, c.3, 35-47.
- Theall, M. ve Franklin, J. (1990). **Student Ratings of Instruction: Issues for Improving Practice**, San Francisco: Jossey-Bass Inc.

- Travers, R.M.W. (1973). *Second Handbook of Research on Teaching*, Chicago: Rand McNally and Comp.
- Treagust, D.F. ve B.J. Fraser (1986). "Validity and Use of a Classroom Environment Instrument for Higher Education", ERIC Documents, ED 269 228.
- Ün, K. (1987). "Sınıfta Olumlu Atmosferin Yararlanması", *Abece: Aylık Eğitim, Kültür ve Sanat Dergisi*, c.18, 17-19.
- Vollmer, F. (1986). "The Relationship Between Expectancy and Academic Achievement-How Can It Be Explained?", *British Journal of Educational Psychology*, c.56, 64-74.
- Whitely, S.E. ve K.O. Doyle (1976). "Implicit Theories in Student Ratings", *American Educational Research Journal*, 13:4, 241-253.
- Williams, R.G. ve J.E. Ware (1977). "An Extended Visit With Dr.Fox: Validity of Student Satisfaction with Instruction Ratings after Repeated Exposures To A Lecturer", *American Educational Research Journal*, 14:4, 449-457.
- Woolfolk, A.E. ve W.K.Hoy (1990). "Prospective Teachers' Sense of Efficacy and Beliefs About Control", *Journal of Educational Psychology*, 82:1, 81-92.
- Wragg, E.C. (1984). *Classroom Teaching Skills: The Research Findings of the Teacher Education Project*. NY: Nichols Publishing Company.
- Ysseldyke, J.E., Samuels, S.S. ve Christenson, S.L. (1988) *Teacher Evaluation Rating Scales: A Comprehensive System for Assessing and Improving Teacher Performance*, Austin: Pro-ed.